

Prešeren v prevodih Luke Paljetka

Ana
Bajlo

Eden najvažnejših kriterijev za ocenjevanje antologije je kvaliteta njenih prevodov, vendar se navadno prav temu delu izogibamo, ker je izredno naporno in nevhvaležno. V pričujočem prispevku skušamo oceniti Paljetkove prevode Prešerna, ki so izšli v najnovejši antologiji slovenske poezije,¹ da bi tako vsaj nakazali odgovor na osnovno vprašanje o pomenu nove antologije.

Za analizo smo izbrali prav Paljetkovega Prešerna iz dveh razlogov. Prešeren je središčna osebnost našega parnasa, ki pa postavlja pred prevajalca izredno zahtevno nalogo. Po drugi strani pa je naš prevajalec prvič preizkušal svoje moči na tem področju, pa tudi v antologiji zavzema Prešeren osrednje mesto. Prav zato nas naša antologija prav izziva za takšno analizo.

Da bi presodili značilnosti novega prevoda, smo poiskali nekatera ključna mesta, kjer so se pokazale posebno očitne razlike med različnimi dosedanjimi prevodi. Analizirali smo osrednje Prešernove pesnitve (*Sonetni venec*, *Sonete nesreče*, *Gloso*, *Slovo od mladosti*, *Gazele*, *Zdravljico*, *Pevcu in Krst pri Savici — Uvod*) in jih vzporejali z dosedanjimi prevodi, ki so se pojavili v hrvaškem kulturnem prostoru. Žal, smo lahko le deloma upoštevali tudi druge prevode v srbohrvaščino. Kriterij za vrednotenje je zvestoba originalu, pri tem pa nas zanimajo izrazna sredstva in stilemi, s katerimi je prevajalec skušal zajeti pesnikovo sporočilo.

Sonetni venec

Hrvaški kulturni prostor premore do sedaj dva prevoda Sonetnega venca: Krklečevega, ki je nastal 1954. leta ter bil nato večkrat objavljen, in Paljetkovega. Med obema prevodoma je torej dvajset let razlike. Značilna so naslednja odstopanja:

6. sonet, 2. tercina

Prešeren²

Cvetlice naše poezije stale
do zdéj so vrh snežnikov redke rož'ce,
obdajale so utrjene jih skale.

Krklec

Pjesništva ruže dosad su nam cvale
tek u planini, gdje hridine stoje.
Oko njih muk i hladne sjene pale.

Paljetak

Pjesništvu našem sada su cvale
na vrhovima snježnim rijetke ruže,
oko njih su se čvrste hridi zbrale!

¹ Ciril Zlobec: Antologija slovenske poezije; Biblioteka Dobra knjiga; Školska knjiga, Zagreb, 1974.

² F. Prešeren: Zbrano delo. Ur. in opombe napisal Janko Kos, Ljubljana, Državna založba Slovenije, 1965.

7. sonet, 2. kvartina

Prešeren

De bi nebesa milost nam skazale!
otajat' Kranja našega sinove,

Krklec

Nebeske sile kad bi nastojale,
da djeca Kranja novom stazom krenu!

Paljetak

Milosti s neba kad bi nas pale!
Našega Kranja da odmrznu sine!

7. sonet, 2. tercina

Prešeren

De b' od sladkôte njega poezije
potihnil ves prepir, bile vesele
viharjov jeznih mrzle domačije!

Krklec

I da od slasti ove poezije
prestane spor i vedra zora svane.
Vihor se ljuti stišao još nije!

Paljetak

Od slasti što se iz te pjesme lije
da prestane sav spor, da se vesele
vjetrova ljutih gnjezda gdje led bije!

13. sonet, 2. tercina

Prešeren

na novo bo srcé spet oživelo,
v njem rasle jasnih poezij cvetlice,
in gnale bodo nov cvet bolj veselo.

Krklec

Razgorjet će se mog života boje,
rascvjetati se pjesmama mi klice
i buknuti će od ljepote svoje.

Paljetak

u srcu novi život kada svane,
pjesama jasnih rast će u njem klice
i cvast će od veselja pjane.

8. sonet, 1. kvartina

Prešeren

Viharjov jeznih mrzle domačije
bile pokrajne naše so, kar, Samo!
tvoj duh je zginil, kar nad tvojo jamo,
pozabljeno od vnukov, veter brije.

Krklec

Vihor se ljuti stišao još nije
nad grudom našom otkad nesta Sama;
grob njegov kriju zaborav i tama
vjetar ga leden sa svih strana brije.

Paljetak

Vjetrova ljutih gnjezda gdje led bije
sve pokrajine bijahu nam, jer, Samo,
tvog duha nesta, nad grobom ti tamo,
zaboravljenim posve, vjetar brije.

Iz zgornjih primerov je razvidna razlika med Paljetkovim in Krklečevim prevodom. Krklec odstopa v drugi kvartini in v drugi tercini sedmega ter v drugi tercini šestega soneta. Zanimiv je, dasiravno ne najboljši, Paljetkov prevod zadnjega verza druge tercine trinajstega soneta: »i cvast će od veselja pjane!« Povsem pa se je Paljetak približal Prešernu v osmem sonetu (prva kvartina), kjer se mu je posrečilo ujeti pesnikov lapidarni slog.

SONETJE NESREČE

To skupino sonetov je do danes prevedla v informativnem prevodu Desanka Maksimović,³ poleg tega pa sta prevajalca tudi Trifun Džukič⁴ ter Gustav Krklec,⁵ ki pa je prestavil le *Vrbo*. Vzporedili bomo torej njegov prevod tega soneta s Paljetkovim.

1. in 2. kvartina

Prešeren

O Vrba! srečna, draga vas domača,
kjer hiša mojega stoji očeta;
de b' uka žeja me iz tvoj'ga sveta
speljala ne bila, goljfiva kača!

Ne vedel bi, kako se v strup prebrača
vse, kar srcé si sladkega obeta;
mi ne bila bi vera v sebe vzeta,
ne bil viharjov notranjih b' igrača!

Krklec

O Vrbo, sretno, drago selo moje,
gdje očinska mi kuća je kraj puta;
za naukom da žedža, zmija ljuta,
ne otrgnu me iz sredine tvoje,

ja nikad ne bih znao čemer što je,
ni jad, sve što mi žive želje sputa;
na vjetru ne bih drhto poput pruta
bez vjere u se i u snage svoje.

Paljetak

O Vrbo, sretno, drago selo moje,
gdje kuća moga oca stoji stara;
za naukom da žedž me iz tvog čara
odvukla nije, podla zmija tonje,

spoznao ne bih, da se sve to što je
sanjalo srce, sad u otrov stvara,
da me u samog sebe vjera vara,
igračka ne bih bio sudbe svoje!

Oba prevajalca sta se sicer precej približala originalu, vendar pa je Krklec drugo kvartino precej poenostavil.

Paljetak je prevedel še soneta *Življenje ječa, čas v nji rabelj hudi*, poleg te pa še *Čez tebe več ne bo, sovražna sreča!* Primerjali ju bomo z edinim dosedanjim prevodom, katerega avtor je Trifun Džukič.

Življenje ječa . . . , 2. tercina

Prešeren

tje v posteljo poslano v črni jami,
v kateri spi, kdor vanjo spat se vleže,
de glasni hrup nadlog ga ne predrami.

Džukič

i gde ga čeka, u mraku, pod humom,
postelja gde sve brige izumreće:
život ga neće probuditi šumom.

Paljetak

tamo na ležaj mek u crnoj raki,
na kojem spi, tko u nju jednom leže,
tako da jad mu ne muti san laki!

³ Soneti nesreče, Sonetni vijenac i druge pjesme, Veselin Masleša Sarajevo, 1973.

⁴ France Prešeren: Odabrane pesme: Novo pokolenje, 1950.

⁵ France Prešeren: Sonetni vijenac, Narodna prosvjeta, Sarajevo, 1954. (Preveo Gustav Krklec).

Čez tebe več ne bo . . . , 2. tercina

Prešeren

strah zbežal je, z njim upanje goljivo;
naprej me sreča gladi ali tepi,
me tnalo najdla boš neobčutljivo.

Džukič

Strah me je pošo, bez nade sam osto,
sad nek me sreča miluje il kara —
neosetljiv sam kao drvo posto.

Paljetak

pobeže strah, i varljiva s njim nada,
sad mazi me il tuci, kobi huda,
ja neosetljiv bit ću kao klada.

Posebno v drugem primeru se vidi groba samovolja Trifuna Džukiča, medtem ko se je Paljetak dovolj približal izvorniku.

Paljetkov prevod elegije *Slovo od mladosti* bomo primerjali z Žganjerjevo predstavitvijo.⁶

4. stanca, 1. in 2. verz

Prešeren

Te videt', grji videti napake,
je srcu rane vsekalo krvave;

Žganjer

I vidiš, ovo zlo i teške mane
u dušu su mi narinule tminu,

Paljetak

To vidjet, i još gore gledat mane,
rane je u srcu usjeklo krvave

5. stanca, 7. in 8. verz

Prešeren

Zato, mladost! po tvoji temni zarji
srcé zdihtválo bo mi, Bog te obvarji!

Žganjer

I tužni dani mladosti su lijepi,
nek bog ih čuva, moje srce strepi.

Paljetak

Mladosti, zato srce još mi pati
za sjajem tvojim tammim, Bog te prati

Metrična stran prevodov je v obeh primerih dovolj blizu originala, ni pa potrebno opozarjati na poenostavljenost Žganjerjeve verzije Slovesa, ki je posebno izrazita v sedmem in osmem verziju pete stanice.

Paljetkov prevod *Glose* je edini. Lahko rečemo, da je dovolj zvest originalu, odstopa pa v prvi stopici tretje decime, kjer je uporabil neadekvatne besede in je zato netočen. V motu ter v ostalih decimah pa je dovolj natančen.

3. decima, 1. verzi

Prešeren

Lani je slepar starino
še prodajal, nosil škatle,
meril platno, trak na vatle,

Paljetak

Lani je starinar slijepi,
prodavao gdje je stigo
platno, na lakte ga strigo.

⁶ Izbor iz slovenske lirike: Priredio Branimir Žganjer. Školska knjiga, Zagreb, 1953.

Pesem *Pevcu* je zaradi posebne miselne vsebine in metrične oblike izredno težko prevedljiva, posebno pa še zato, ker je pesnik uporabil prefinjeno zvočno slikanje, ki je gotovo neprestavljivo v druge jezike. Mogoče je to vzrok, da se je do sedaj pojavila le v dveh prevodih, informativno je pesem prevedla Desanka Maksimović, poleg nje pa še Luka Paljetak. Metrično se je Paljetak dovolj dobro približal Prešernu, vendar pa zaradi posebnosti Prešernovega pesniškega izraza v tej pesmi ni uspel prenesti vse kompleksnosti pesnikove misli in oblikovne dovršenosti. Obdržal je stopnjevanje (tko zna, tko smije, tko uči, kako), ni pa znal obdržati vokalizmov (poziv taj pamti).

3., 4., 5. verz

Prešeren

Kdo vé
kragulja odgnati, ki kljuje srcé
od zóre do mraka, od mraka do dné!

Paljetak

Tko smije
otjerati kopca što po srcu rije
od zore do mraka, dok svanula nije!

12., 13. verz

Prešeren

Stanú
se svôjega spomni, tŕpi brez mirú!

Paljetak

Poziv taj
pamti, i bez mira dočekaj svoj Kraj!

Ob koncu naj pokažemo še na razlike med Paljetkovim in Žganjerjevim prevodom⁷ Uvoda v *Krst pri Savici*.

12. tercina

Prešeren

Le malo vam jedila, bratje! hranim,
branili smo se dolgo brez podpore,
kdor hoče se podati, mu ne branim;

Žganjer

Posljedni kruh je, bračo već umiješen!
Hrabri ste bili. Mir tko želi neka,
predat se može, svega je razrješen!

Paljetak

Ja nemam čime, bračo, da vas hranim,
branili smo se dugo ovdje gore,
tko predati se želi, ja ne branim;

15. tercina

Prešeren

Sovražnik se podal bo v svoje kočé,
le majhen prostor je tje do gošave,
to noč nam jo doseči je mogoče.

Žganjer

Svu okolinu gusta tmina krije,
pod šator dušmani su krili glave,
pobjeći teško u šikarje nije.

Paljetak

Pod krovom sada dušmani se krije,
malo nam treba tu do šume plave,
nočas nam tamo teško doći nije.

⁷ Pregled književnosti sa čitankom za drugi razred gimnazije, 7., neizmijenjeno izdanje. Školska knjiga, Zagreb, 1969.

17. *tercina*

Prešeren

Ak pa naklonijo nam smrt bogovi,
manj strašna noč je črne zêmlje krili,
ko so pod svetlim soncam sužni dnovi!«

Žganjer

Jel sudba rekla: kraj je tu, viteže,
to je i crne smrti krilo bolje,
no život, koji ropski lanac steže.

Paljetak

Al ako su nam časi izbrojani,
manje je strašna noć u crnoj raki,
nego pod svijetlim suncem ropstva dani!

Iz navedenih primerov se popolnoma jasno vidi površnost oziroma na-
predek novega prevajalca. Komentar je odveč.

Vsekakor moramo priznati, da je Prešeren zahteven pesnik, ki je dose-
danjim prevajalcem povzročal nemalo težav. Odstopanja, na katere smo sku-
šali opozoriti, so nekoliko razumljiva, žal pa pogosto preveč samovoljno
spreminjajo pesniško sporočilo, pa tudi izrazna sredstva. Dosedanji preva-
jalci so v glavnem prenesli vsebino Prešernovih stvaritev, le da pogosto ne
dosegajo tiste stopnje, ki jo zahtevamo od umetniškega prevoda. Razmeroma
največ svobode sta si dovolila Džukič in Žganjer, Krklec in Paljetak pa sta
dosegla dosti vidnejše uspehe. Seveda pa sta uporabljala dovolj različna
sredstva, kar je razumljivo, če upoštevamo njun izpovedni svet, ki se kaže
v njunih originalnih delih.

Gustav Krklec je predvsem v prevodu Sonetnega venca uporabil stileme,
ki so značilni za ljudsko pesništvo, to pa seveda poenostavlja Prešernov pes-
niški izraz, kot nam kažejo nekateri njegovi verzi: zorum se bude prije dana
bijela; — misao teška srce moje rani; — oh, tuge mi se sad u srcu roje; —
o misli moje, moji crni dani; — lijek srcu jadnu, melem ljutoj rani; srca što
šutnja ko čemer ga mori. Paljetak, ki je po rodu Dubravčan, se je naslonil
na pesniško tradicijo renesančnih in baročnih pesnikov rojstnega mesta.
Takó je stiliziral svoje prevode z nekaterimi arhaizmi, s katerimi je dal mo-
dernemu srbohrvaškemu jeziku staro patino: sreta, u nj, spale, glase, pase,
prem, oganj, žud, gledu, sine, ine, užga, ružan, grud, otaca, plam, ljepost,
kam, vas, družu, proljet, huda, puti, ljepost, proljet, pline, gnjus, žije . . . Ob
vzporejanju Paljetkovih prevodov z drugimi prestavitvami se nam pokaže,
da so daleč najboljši, saj se najdejo večja odstopanja le v nekaterih verzih
Pevca in v tretji decimi Glose. Po dvajsetih letih je torej dobil hrvaški kul-
turni prostor še eno kvalitetno prestavitev Prešerna.